Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lausunto
20.5.2020

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN LAUSUNTO

Hallituksen esitys eduskunnalle tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta
HE 72/2020 vp

Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi poikkeusolojen jatkuessa ravitsemisliiketoiminnalle sellaisia rajoituksia, joilla elinkeinotoimintaa voidaan avata asiakkaille ja samanaikaisesti estää koronavirustaudin leviämistä.

Tartuntatautilaissa (1227/2020) säädettäisiin väliaikaisesti poikkeusolojen aikana tartuntataudin leviämisen estämiseksi välttämättömistä ravitsemisliikkeiden aukiolo- ja anniskeluaikaa sekä niiden sisä- ja ulkotilojen asiakaspaikkamäärää ja käyttöä koskevista rajoituksista. Ravitsemisliikkeet velvoitettaisiin myös noudattamaan hygieniaan liittyviä erityisiä vaatimuksia ja huolehtimaan asiakkaiden riittävän etäisyyden ylläpitämisestä.

Esitys on annettu perustuslain 23 §:n mukaisena poikkeuksena, sillä se sisältää olennaisia rajoituksia perustuslain 18 §:n mukaiseen elinkeinovapauteen ja 15 §:n mukaiseen omaisuudensuojaan.

Lain nojalla annettavalla määräaikaisella valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset rajoituksista ja velvollisuuksista sekä siitä, millä alueilla rajoituksia sovelletaan.

Voimassa olevan ravintoloiden sulkemista koskevan lainsäädännön tavoin (laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 153/2020) lakiehdotuksen aukiolon rajoitukset eivät koskisi henkilöstöravintoloita eikä ravintolatuotteiden ulosmyyntiä.

Laki tulisi voimaan 1.6.2020 ja olisi voimassa 31.10.2020 saakka, esityksen liitteenä oleva valtioneuvoston asetus olisi voimassa 31.8.2020 saakka. Rajoitusten voimassaolon välttämättömyyttä seurataan ja sääntely mahdollistaa rajoitusten säätelemisen myös alueittain epidemiatilanteen niin vaatiessa.

Työ- ja elinkeinoministeriön näkökulmia

Ravitsemisliikkeiden sääntely tartuntatautilaissa

Ravitsemisliikkeiden sulkemista koskeva lainsäädäntö, joka on toteutettu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalle sijoittuvalla majoitus- ravitsemistoiminnasta annetun lain (308/2006) väliaikaisella muutoksella ja sen nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella, on voimassa 31.5.2020 saakka.

Tartuntatautilain muutosta koskeva hallituksen esitys perustuu valtioneuvoston hybridistrategiaan (Valtioneuvoston periaatepäätös 6.5.2020 suunnitelmasta koronakriisin hallinnan hybridistrategiaksi) koronavirusepidemian hillitsemiseksi, jossa laajamittaisista rajoitustoimista siirrytään hallitusti aiempaa kohdennetumpiin toimenpiteisiin. Tavoitteena on, että hybridistrategian avulla epidemiaa onnistutaan tehokkaasti hillitsemään mahdollisimman vähän ihmisiä, yrityksiä, yhteiskuntaa ja perusoikeuksien toteutumista haittaavasti.

Lakiehdotuksen tavoitteena on ravitsemisliiketoiminnan asteittainen avaaminen asiakkaille. Tartuntatautilain muuttaminen mahdollistaa tähän huomattavasti laajemmat keinot kuin työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle kuuluva elinkeino-oikeudellinen sääntely. Työ- ja elinkeinoministeriö huomioi myös, että rajoitukset perustuvat lääketieteelliseen tilannekuvaan, jonka edellyttämiä rajoituksia voidaan monipuolisemmin säännellä tartuntatautilain kautta.

Esitys ja sen liitteenä oleva asetusluonnos sisältävät säännöksiä muun muassa tilojen hygieniaa koskevista vaatimuksista, asiakkaiden välisen riittävän etäisyyden ylläpitämisestä, ravitsemisliikkeen asiakkaiden oleskeluun ja asiakaspaikkojen sijoittamiseen liittyvistä velvoitteista ja kirjallisen suunnitelman laatimisesta siitä, miten liike toteuttaa sen toimintaan ja sisä- ja ulkotilojen käyttöön säädetyt velvollisuudet ja rajoitukset. Velvoitteet osaltaan mahdollistavat toiminnanharjoittajille toimenpiteiden sovittamisen kuhunkin ravisemisliikkeeseen sopivalla tavalla ja toisaalta korostavat toiminnanharjoittajan vastuuta omavalvontaan, mitä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. Toimenpiteiden ja velvoitteiden sovittaminen kunkin ravitsemisliikkeen käytännön toimintaan vahvistaa myös asiakkaisen luottamusta ja halua käyttää jälleen palveluita. Tämä on tärkeää myös alan kannalta.

Myös sääntelyn valvonta, jota ehdotetaan aluehallintovirastoille, on mahdollista toteuttaa kattavammin keinoin kuin mitä poliisin valvontakeinot majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa mahdollistavat.

Elinkeinovapauden rajoittamisesta

Lakiehdotus mahdollistaa jälleen valtaosan ravitsemisliikkeiden toiminnasta. Ehdotuksen rajoitukset ravitsemisliikkeiden aukioloon ovat kuitenkin merkityksellisiä perustuslaissa säädettyjen elinkeinovapauden ja omaisuudensuojan kannalta. Rajoitus kohdistuu eri tavalla eri tyyppistä ravintolatoimintaa harjoittaviin elinkeinonharjoittajiin.

Esityksen säätämisjärjestyksen perusteluissa on arvioitu kattavasti toisaalta sääntelyn oikeasuhtaisuutta ja toisaalta välttämättömyyttä, jotka ovat perustuslain 23 §:n käyttämisen edellytyksenä. Perustuslakivaliokunta on käsitellessään ravitsemisliikkeiden sulkemista koskevaa lainsäädäntöä (PeVM 10/2020 vp) painottanut, että rajoitustoimien yhteiskunnalle aiheuttamia kokonaishaittoja tulee arvioida suhteessa niillä saavutettuun hyötyyn. Työ- ja elinkeinoministeriön käsityksen mukaan elinkei-

novapauden olennaisimmat rajoitukset kohdistuvat tartuntataudin leviämisen kannalta riskipitoisimpaan ravintolatoimintaan eli yökerhoihin ja asiakaspaikoiltaan suurimpiin tai tiloiltaan tiiveimpiin ravintoloihin.

Lakiehdotus, sen liitteenä oleva asetusluonnos ja niihin liittyvät valtioneuvoston seurantavelvoitteet mahdollistavat ja toisaalta edellyttävät muutoksia ravitsemisliiketoimintaa koskeviin rajoituksiin, jos tautitilanne muuttuu. Valtioneuvoston asetus mahdollistaa eriasteisten rajoitustoimenpiteiden voimassa olon ja edelleen rajoitusten asteittaisen lieventämisen. Myös alueellinen sääntely on mahdollista, vaikka tautitilanne vaatii aluksi yhtenäisen sääntelyn koko maahan.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että ehdotettava lainsäädäntö mahdollistaisi valtioneuvostolle laajan keinovalikoiman, jolla ravitsemisliikkeiden toimintaa voidaan säännellä koronavirusepidemian edellyttämällä tavalla, mutta mahdollisimman vähän yrityksiä ja elinkeinovapautta haittaavasti.

Lopuksi

Koronavirusepidemia ja ravitsemistoiminnan rajoitukset ovat vaikuttaneet ravisemisalaan hyvin ankaralla tavalla. Ehdotus mahdollistaa toiminnan avaamisen niin laajasti kuin se on valtioneuvoston näkemyksen mukaan mahdollista.

Toisaalta koronavirusepidemiaa koskeva lääketieteellinen tilannekuva osoittaa, että epidemia ei ole vielä Suomessa ohitse eikä rajoitusten purkaminen kokonaan ole vielä mahdollista Koronavirusepidemia vaikuttaa jatkossakin asiakkaiden käyttäytymiseen ja siihen missä määrin asiakkaat hakeutuvat sekä avautuvan ravitsemisalan että muiden palvelualojen äärelle.

Työ- ja elinkeinoministeriö huomioi myös, että lakiehdotus vastaa pitkälti kansainvälisiä esimerkkejä ravitsemisliikkeiden avaamisesta vaiheittain.

Sami Teräväinen
hallitussihteeri